

MER OM LINGROPAR

På många gårdar i länet finns det bevarade lingropar, gropar som användes för att elda i och torka linet över. Bråtagrav, hörgrav eller brötehåla är olika benämningar på dessa gropar. De är stensatta, ca en till en och halv meter breda och två till tre meter långa. En del gropar är byggda mot en lodrät bergskant som på så sätt blir gropens ena kant. De ligger nästan alltid en bit ifrån bebyggelsen för brandfarans skull.

Lingropar är spännande minnesmärken från självhushållets dagar, när inte bara mat utan även kläder och lakan med mera framställdes på den egna gården. Vi vet att lingropar har använts åtminstone sedan mitten av 1800-talet. På många håll fanns också särskilda byggnader, linbastur eller kölnor som användes för att torka lin i. Troligen är de äldre och ersattes på många håll av enklare gropar när linhanteringen minskade och jordbrukssamhället förändrades under 1880-talet. Bomullen konkurrerade ut linet. Efter ett uppsving under andra världskriget försvann linet helt.

LINGROPAR:

Man kan se lingropar på några olika ställen i länet. En finns vid hembygdsgården Stora Landa i Vårgårda kommun. Man hittar dit genom att ta väg 181 från Vårgårda mot Herrljunga. Efter ca 3,5 km sväng höger mot Landa och håll sedan till vänster om Landa kyrka. Åk ytterligare en knapp kilometer till Stora Landa.

En annan lingrop finns vid hembygdsgården i Askeröd i Hjärtum. Från Trollhättan välj vägen mot Hjärtum väster om Göta älv. Efter ca 5 km, i höjd med Intagan, sväng höger mot Askeröds hembygdsgård.

Position för GPS-navigering (WGS 84 decimal): Stora Landa 58.03137, 12.88736 (Landa kyrka), Askeröd 58.25331, 12.20996 (avtagsväg vid Intagan)

UTGÅNGSPUNKTEN

Utgångspunkten sätter fokus på kulturhistorien i landskapet omkring oss. Tips om fler besöksmål hittar du på www.utgangspunkten.se

Foto: Nordiska museet, N.E. Hammarstedt, 1924 (omslag inlämning). G. Ewald (teckning och bekräftning). Xxx (omslag).

VÄSTARA
GÖTALANDSREGIONEN
VÄSTARVET

GÖTARIKE

LINGROPAR:

Brötehåla är en grop med uppmurade kanter. I gropen eldar vi och ovanpå lägger vi slanor som sedan linet får ligga på så att det torkar över elden. Det är ett ansvarsfullt arbete för linet kan lätt fatta eld. Man måste passa noga!

LINGROPAR: Vi skall ha bråtagille idag!

Det är en lite kulen oktobermorgon. Jag har hjälpt far att bära fram ved och vatten till vår brötehöla. Nu har vi satt igång elden i gropens botten. Vi får elda på bra så att det blir en fin glödbädd. Om en stund kommer min syster och vår piga men också kvinnor från grannarna här i byn för att hjälpa till för vi skall ha brätöl idag, eller bråtagille som de också kallar det på andra ställen.

Men förlåt, du kanske inte vet vad det är jag pratar om! Jag skall förklara lite bättre. Varje höst vid den här tiden så är det dags att ta hand om linet, det vi skördade tidigare i år. Det skall nu göras i ordning så att det kan bli till garn och tråd till handdukar, lakan och kläder. Det är ganska mycket arbete vill jag lova och vi barn hjälper till med en del av det.

I några veckor har linet legat utbrett på ängen bakom stugan för att de hårda delarna i linstrået skall börja ruttna och bli lättare att ta bort så vi kommer åt de fina och mjuka linfibrerna i strået. Efter rötningen som det kallas skall det torkas och bearbetas i bråkor, klyftor och skäktor. Det är särskilda redskap som knäcker och tar bort de hårda delarna.

Det är här vår brötehöla kommer in, eller hörgraven som den också kallas. Det är en grop med uppmurade kanter. I gropen eldar vi och ovanpå lägger vi slador som sedan linet får ligga på så att det torkar över elden. Det är ett ansvarsfullt arbete för linet kan lätt fatta eld. Man måste passa noga! Far vill gärna själv

Torkning och brätning av lin. Omslagsbild: nutida rester av lingrop i Repelsbo, N Björke samt (infälld) en bohuslänsk lingrop fotograferad 1924 av Nordiska museet.

ta hand om det arbetet. När det är lagom torrt hjälper vi barn till med att springa med det varma linet, eller hörn som vi säger, till bråtakjaringarna. Så kallar vi dem, de som bearbetar linet i bråkorna. Bråteser kan de också kallas.

Det är dammigt och rätt svettigt. Men det är kul med sådana här dagar, vi busar lite och sjunger. Töserna retas och säger en del saker till oss pojkar som de bara törs säga sådana här dagar när det är bråtagille. När vi är klara vankas det god mat och dans! Dammets sköljs ner med några supar. Vi hjälps åt mellan de olika gårdarna i byn, det går lättare att arbeta då.

Senare i höst får mor och min syster arbeta vidare med vårt lin, än är det långt kvar innan det kan vävas till tyg. Först skall allt det hårda rensas bort och sedan häcklar de linet, låter kanske konstigt men det betyder ungefär att de kammar linet så att man får det riktigt fint och kan skilja ut de långa fibrerna från de kortare. De långa är så klart finast, det kallas tågarn, och blir till dukar och andra granna saker. Det kortare kallar mor blångarn och det används till grova handdukar eller till snören. Det riktigt korta använder vi bland annat till att blanda i lera som man har på husväggarna eller så tätar vi fönster med det.